

Jadwiga Nowakowska

CDR O/Kraków

Rola innowacji w okresie programowania 2014-2020 w UE

/część pierwsza/

Streszczenie

Materiał przedstawia najważniejsze informacje dotyczące roli innowacji w obecnej perspektywie finansowej, zarówno na poziomie UE jak i w Polsce. Wskazuje na nowe podejście do innowacji. W sposób syntetyczny prezentuje Inicjatywę Wspólnotową Unia Innowacji i program Horyzont 2020, w ramach którego są wspierane projekty dotyczące badań z zakresu rolnictwa i leśnictwa. Stanowi kontekst dla tematu „Innowacyjność w PROW 2014 2020”, o czym będzie w kolejnym opracowaniu.

Innowacji w okresie programowania 2014-2020 w UE

Analizując dokumenty strategiczne (Strategia Europa 2020), programowe (inicjatywy przewodnie) czy prawne w UE widać dużą determinację w poszukiwaniu szybkiej ścieżki rozwoju. Uważa się, że najlepszą drogą przyspieszenia rozwoju są innowacje.

Nowe podejście do innowacji

Warto podkreślić, że w KE zmieniono podejście do innowacji. Do niedawna proces tworzenia i wdrażania innowacji był postrzegany jako proces liniowy: praca naukowa – wdrożenie. Obecnie innowacje postrzega się jako rezultat współpracy w ramach działalności społecznej i gospodarczej. Uważa się, że proces innowacji obejmuje wiele różnych powiązań, co pozwala na wyciągnięcie wniosku, **że innowacje to nie tylko praca w laboratoriach, ale także praca w sieciach, w ramach których współpracują przedstawiciele różnych środowisk.**

W kontekście innowacji wiodącym projektem realizowanym w ramach strategii Europa 2020 jest inicjatywa flagowa Unia Innowacji.

Nadrzędnym celem projektu jest:

1. likwidacja barier hamujących rozwój innowacyjności oraz przeszkód we wprowadzaniu na jednolity rynek UE nowych produktów i usług;

2. wzrost finansowania innowacji;
3. poprawa współpracy pomiędzy nauką i praktyką gospodarczą;
4. przyspieszenie regulacji prawnych w obszarze innowacji...

Najważniejsze działania Unii innowacji na lata 2010-2020:

- **wzrost inwestycji** na badania i rozwój do 3% PKB UE szczególnie w takich dziedzinach jak: zmiany klimatu, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo żywnościowe, zdrowie oraz starzenie się społeczeństwa. (W przekonaniu Komisji Europejskiej przyczyni się to do powstania 3,7 mln miejsc pracy oraz zwiększenia rocznego PKB o blisko 800 mld EUR do 2025 r.);

- **stworzenie jednolitej europejskiej przestrzeni badawczej**, której celem będzie swobodny przepływ pracowników naukowych, technologii, innowacji oraz innowacyjnych pomysłów (tzw. piąta swoboda); stymulowanie rozwoju innowacji za pomocą **ryнку zamówień przed komercyjnymi i zamówień publicznych na nowatorskie produkty i usługi**;

- rozpowszechnianie działalności Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT),

- **tworzenie europejskich partnerstw innowacyjnych**,

- aktualizacja i **uproszczenie norm prawnych** dotyczących własności intelektualnej w UE; szczególną wagę Komisja Europejska przywiązuje do **zmniejszenia kosztów patentowania w UE dla MSP**, które ponadto potrzebują wsparcia w zakresie efektywnej ochrony praw własności intelektualnej i przemysłowej,

- wprowadzenie oraz stosowanie narzędzi monitoringu i pomiaru innowacyjności, m.in. **tablicy wyników badań innowacyjności**,

Tablica wyników innowacyjności za 2014 r. opiera się na 25 wskaźnikach z zakresu badań naukowych i innowacji w 27 państwach członkowskich UE. Wskaźniki podzielone są na trzy główne kategorie:

- „czynniki dające możliwości”, tj. podstawowe elementy umożliwiające zaistnienie innowacji (zasoby ludzkie, środki finansowe oraz atrakcyjne systemy badawczo-naukowe);
- „działania przedsiębiorstw” – ukazujące stopień innowacyjności europejskich firm (inwestycje, powiązania i przedsiębiorczość, aktywa intelektualne); oraz
- „wyniki” – ilustrujące, w jaki sposób innowacyjność przekłada się na korzyści dla gospodarki (innowatorzy, skutki ekonomiczne).

Co w ramach Unii Innowacji zrobiono?

Wdrożono **unijną tablicę wyników** innowacyjności w poszczególnych państwach;

Tworzone są sojusze na rzecz wiedzy (służą zbliżaniu i współpracy przedsiębiorstw i placówek edukacyjnych, tworzenie sojuszy na rzecz wiedzy stanie się celem nowego programu "**Erazmus dla wszystkich**"):

- Rozpoczęto stosowanie systemu międzynarodowego rankingu szkół wyższych.
- Europejski Instytut Innowacji i Technologii opracował reguły przyznawania znaku jakości EIT programom studiów magisterskich i doktoranckich, za osiągnięcie Instytutu uważa się stworzenie zintegrowanych partnerstw - wspólnot wiedzy i innowacji (WW i I) (np. dotyczących zrównoważonej energii, czy społeczeństwa informacyjno-komunikacyjnego).
- Wzrosło finansowanie badań naukowych oraz innowacji, głównie dzięki programowi Horyzont 2020.
- Po wielu latach starań osiągnięto porozumienie w sprawie jednolitego patentu (europatent).
- Uruchomiono pierwsze partnerstwa innowacji w tym Europejskie Partnerstwo Innowacyjne na rzecz Wydajnego i Zrównoważonego Rolnictwa.

Ważną rolę we wspieraniu innowacji na poziomie UE spełnia **program Horyzont 2020**.

(Nazwę dla tego programu wymyśliły: Polka i Czeszka w ramach ogłoszonego konkursu).

Program Horyzont 2020 jest instrumentem finansowym wdrażania inicjatywy Unia Innowacji w ramach strategii Europa 2020. Jest to narzędzie rozwoju Europejskiej

Przestrzeni Badawczej. Horyzont 2020 skupia w jednym programie wszystkie unijne środki finansowania badań naukowych i innowacji. Zakładany budżet stanowi około 77,03 mld euro, w tym ponad 4 mld na badania w rolnictwie i leśnictwie.

Beneficjentami programu są:

- Naukowcy indywidualni na każdym etapie kariery naukowej;
- Zespoły naukowe i badawcze;
- Podmioty/jednostki naukowe i badawcze;
- Instytucje sektora nauki i przemysłu;
- Podmioty prywatne i publiczne;
- Przedsiębiorstwa każdego typu (mikro, małe, średnie, duże);
- Inne podmioty posiadające osobowość prawną.

H2020 posiada uproszczoną strukturę, uproszczony model finansowy – KE refunduje do 100% kosztów bezpośrednich, a w przypadku projektów innowacyjnych – do 70% kosztów kwalifikowalnych (ale w przypadku podmiotów prawnych o charakterze niezarobkowym do 100%) i 25% wydatków pośrednich, co ułatwia przygotowanie kalkulacji projektu i jego rozliczenie; obowiązuje kwalifikowalność podatku VAT – jeśli dana instytucja nie może go odzyskać; czas od złożenia wniosku do przyznania dotacji skrócono z 12 do 8 miesięcy.

Obowiązuje dwustopniowa procedura oceny wniosków przez ekspertów KE (naukowcy/podmioty aplikujące w pierwszym etapie będą przygotowywać tylko skrócony opis projektu, a po pozytywnej ocenie przez ekspertów KE i zakwalifikowaniu się do dalszego etapu – będzie trzeba przygotować pełny wielostronicowy opis). Dbać będzie się o zachowanie równowagi w liczbie finansowanych projektów (przyznanych grantów) dla małych i dużych projektów.

Program podzielony jest na trzy filary:

- Doskonałość w nauce,
- Wiodąca rola w przemyśle,
- Wyzwania społeczne.

Ten podział ma ułatwić ubiegającym się o środki poszukiwanie i wybór konkursu, adekwatnego do dziedziny nauki, w której się specjalizują. W każdym z filarów i podlegających im rozdziałów można znaleźć konkretne ogłoszenia o konkursach.

W ramach filara 1 finansowane będą:

- granty dla najlepszych naukowców i ich zespołów przyznawane przez Europejską Radę ds. Badań Naukowych,
- międzynarodowe badania, które doskonalą istniejące technologie lub prowadzą do powstania nowych,
- stypendia indywidualne Marii Skłodowskiej-Curie;
- oraz infrastruktura badawcza.

Filar 2 wspierał będzie:

- badania z obszarów ważnych dla gospodarki: technologie informacyjno-komunikacyjne, mikro- i nanoelektronika, fotonika, nanotechnologie, biotechnologia, zaawansowane materiały i zaawansowane technologie produkcji i przetwarzania, technologie kosmiczne;
- dostęp do instrumentów finansowania ryzyka na styku badań i wdrożeń (Access to Risk Finance);
- rozwój innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach (Innovation in SMEs).

W ramach filara 3 wspierane będą wyzwania społeczne:

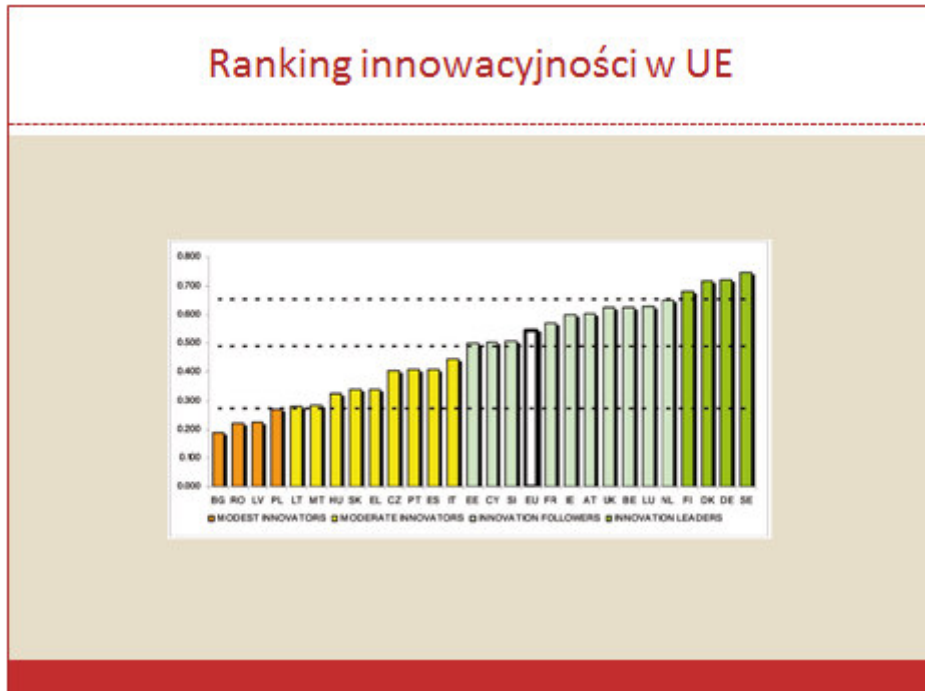
- zdrowie, zmiany demograficzne i dobrostan;
- bezpieczeństwo żywnościowe, zrównoważone rolnictwo i leśnictwo, badania mórz i wód śródlądowych oraz biogospodarka;
- bezpieczna, czysta i efektywna energia;
- inteligentny, zielony i zintegrowany transport;
- działania dotyczące klimatu, środowiska, efektywnej gospodarki zasobami i surowcami;
- Europa w zmieniającym się świecie – innowacyjne, otwarte społeczeństwa; bezpieczne społeczeństwa – ochrona wolności i bezpieczeństwa Europy i jej obywateli.

Co w Polsce?

W badaniach obrazujących innowacyjność krajów UE Polska zajmuje niską pozycję.

Poziom Sumarycznego Wskaźnika Innowacyjności (Summary Innovation Index – SII) dla Polski jest niższy niż przeciętna dla wszystkich państw Unii Europejskiej.

W opublikowanym w 2013 r. rankingu Innovation Union Scoreboard (IUS) Polska zajęła 4. miejsce od końca. W ostatniej edycji IUS Polska po dwuletnim utrzymaniu się w grupie umiarkowanych innowatorów, spadła w rankingu do grupy najłabszej (modest innovators).

Ta słaba ocena wynika m.in. z bardzo niskich wartości wskaźników dotyczących poziomu zaangażowania przedsiębiorstw (zwłaszcza MSP) w działalność innowacyjną oraz współpracy w zakresie działalności innowacyjnej. Stosunkowo dobrze ocenione zostały jedynie zasoby ludzkie.

Będzie lepiej?

Jest opracowana Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, której celem głównym jest „Wysoce konkurencyjna gospodarka (innowacyjna i efektywna) oparta na wiedzy i współpracy”.

Strategia w szczególności zakłada:

dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki, efektywne kształcenie, lepsze wykorzystania zasobów naturalnych i surowców oraz wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki.

Główną osią strategii są innowacyjność i efektywność wykorzystania zasobów takich jak wiedza, praca, kapitał, surowce i zasoby naturalne.

Strategia jest spójna z unijną strategią Europa 2020 oraz Inicjatywą Unia Innowacji.

Koordinatorem realizacji strategii i odpowiedzialnym za jej wdrożenie będzie minister gospodarki. W jej realizacji będą brały udział wszystkie instytucje rządowe i samorządowe, których ona dotyczy.

Strategia będzie wdrażana poprzez szczegółowe programy, zwłaszcza przez Program Rozwoju Przedsiębiorstw, PO Inteligentny Rozwój, PO Polska Wschodnia, RPO.

Działania innowacyjne wspiera także Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

Warto też wspomnieć o inteligentnych specjalizacjach.

Inteligentna specjalizacja oznacza identyfikowanie wyjątkowych cech i potencjałów rozwojowych danego kraju/regionu, a następnie ukierunkowanie wsparcia na wskazane obszary, w których wsparcie może przynieść największą wartość dodaną.

Należy podkreślić, że opracowanie strategii inteligentnych specjalizacji jest wymogiem prawnym dla wszystkich programów operacyjnych, które będą realizowały priorytety związane z badaniami i rozwojem oraz innowacjami.

W Polsce Inteligentne specjalizacje na szczeblu kraju są załącznikiem do Programu Rozwoju Przedsiębiorstw. Natomiast strategię wyznaczające Inteligentne specjalizacje zostały opracowane przez samorządy województw i dotyczą poszczególnych regionów.

Jak z powyższego wynika innowacje w obecnym okresie programowania w UE odgrywają ogromną rolę.

Podsumowanie

1. Innowacje w obecnym okresie programowania UE, są podstawą realizacji najważniejszych celów strategicznych, strategii Europa 2020: Inteligentnego zrównoważonego rozwoju, włączenia społecznego (ang. social inclusion), wzrostu zatrudnienia, czy podnoszenia kwalifikacji.

2. Zgodnie z nowym podejściem do innowacji, innowacje to nie tylko praca w laboratoriach ale także praca w sieciach, w ramach których współpracują przedstawiciele różnych środowisk.

3. Na poziomie UE specjalnymi instrumentami, które służą wdrażaniu innowacji w ramach strategii Europa 2020 są: Inicjatywę wspólnotową Unia Innowacji oraz program Horyzont 2020.

4. W Polsce jest opracowana Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”, która będzie wdrażana poprzez szczegółowe programy, zwłaszcza przez Program Rozwoju Przedsiębiorstw.

Opracowanie:

Jadwiga Nowakowska

CDR O/Kraków

Kraków; czerwiec 2015 r.

Druga część poświęcona będzie „Innowacyjności w PROW 2014 2020”

Literatura:

1. Komunikat Komisji Europa 2020 KOM (2010) 2020 wersja ostateczna
2. KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW „Horyzont 2020” - program ramowy w zakresie badań naukowych i innowacji
3. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 – zazielenienie (art. 43 – 47);
4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 – sankcje za zazielenienie (art. 77 ust. 6),
5. ROZPORZĄDZENIE DELEGOWANE KOMISJI (UE) NR 639/2014

6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005
7. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.
8. Edmund Giejbowicz SAEPR/FAPA artykuł: Innowacyjność kluczem do sprostania nowym wyzwaniom WPR
9. Przegląd Obszarów wiejskich UE nr.16 PL/2013